

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

©2020 ВДОВИЧЕНКО Л. Ю., ВОЛОСЮК М. В.

УДК 332.145.65

JEL: B49; L19

Вдовиченко Л. Ю., Волосяк М. В. Теоретико-методологічні аспекти формування механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства

У сучасних умовах перед підприємствами України стоїть проблема забезпечення економічної безпеки шляхом запровадження відповідного механізму стратегічного управління та ефективного застосування його складових. Стаття присвячена актуальній проблемі щодо забезпечення економічної безпеки підприємств та засвідчує міжгалузевий характер досліджуваної проблеми. Для ефективного забезпечення економічної безпеки підприємства потрібний механізм стратегічного управління його економічною безпекою, який представляє собою сукупність спрямованих дій для досягнення поставлених цілей підприємства за допомогою створення сприятливих умов для ефективного використання ресурсів. Метою статті є висвітлення теоретико-методологічних аспектів формування такого механізму. На основі використання методів аналізу та синтезу, наукової абстракції та логічного узагальнення, через призму дослідження підходів науковців до тлумачення сутності економічної безпеки підприємства, узагальнено поняття економічної безпеки підприємства та системи економічної безпеки підприємства; обґрунтовано принципи механізму стратегічного управління економічної безпеки підприємств; визначено сутність дефініції «механізм стратегічного управління економічної безпеки підприємства» та зазначено методологічні аспекти його формування. Із застосуванням методу аналітичного моделювання запропоновано структуру механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства. Дана тема має перспективу дослідження прикладних аспектів застосування механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємств в конкретних галузях промисловості з використанням особливостей та напрямів їх розвитку.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека, система, стратегічне управління, механізм.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-469-477>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 21.

Вдовиченко Лариса Юріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної політики та безпеки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (просп. Героїв України, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: laravdovychenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1162-4041>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/J-3445-2018/>

Волосяк Марина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної політики та безпеки, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (просп. Героїв України, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: maryna.volosiuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0612-6988>

Researcher ID: <https://www.researcherid.com/rid/M-7566-2018>

UDC 332.145.65

JEL: B49; L19

Vdovychenko L. Y., Volosiuk M. V. The Theoretical and Methodological Aspects of the Formation of the Mechanism of Strategic Management of the Economic Security of Enterprise

In today's conditions, the enterprises of Ukraine face the issue of ensuring economic security by introducing an appropriate mechanism of strategic management and effective application of its components. The article focuses on the actual problem of ensuring economic security of enterprises and justifies the inter-sectoral nature of the problem studied. To effectively ensure the economic security of enterprise, a mechanism of strategic management of its economic security is needed, which represents a set of directed actions to achieve the goals of the enterprise by creating favorable conditions for the efficient use of resources. The article is aimed at highlighting the theoretical and methodological aspects of the formation of such a mechanism. On the basis of the use of methods of analysis and synthesis, scientific abstraction and logical generalization, through the prism of researching the approaches of scholars to the interpretation of the essence of economic security of enterprise, both the concept of economic security of enterprise and the system of economic security of enterprise are generalized; the principles of the mechanism of strategic management of economic security of enterprises are substantiated; the essence of the definition of the «mechanism of strategic management of the economic security of enterprise» is determined and the methodological aspects of its formation are specified. With applying the analytical modeling method, the structure of the mechanism of strategic management of the economic security of enterprise is proposed. This topic has the prospect of researching the applied aspects of the application of the mechanism of strategic management of the economic security of enterprise in specific industries using the peculiarities and directions of their development.

Keywords: enterprise, economic security, system, strategic management, mechanism.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 21.

Vdovychenko Larisa Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Department of Economic Policy and Security, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (9 Heroiv Ukrainy Ave., Mykolayiv, 54025, Ukraine)

E-mail: laravdovychenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1162-4041>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/J-3445-2018/>

Volosiuk Maryna V. – PhD (Economics), Associate Professor, Department of Economic Policy and Security, Admiral Makarov National University of Shipbuilding (9 Heroiv Ukrainy Ave., Mykolayiv, 54025, Ukraine)

E-mail: maryna.volosiuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0612-6988>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/M-7566-2018>

Економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яке в ринкових умовах постійно змінюється. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємства від його негативно-го впливу і розглядається зміст категорії економічної безпеки.

З посиленням глобалізації та міжнародної інтеграції індикатором здатності підприємства адаптуватися до нових умов конкурентної боротьби та мінливих зовнішніх чинників виступає рівень економічної безпеки як показник ефективного використання підприємницького та виробничого потенціалу. Запобігти негативному впливу комплексу зовнішніх загроз можливо шляхом забезпечення своєчасної реакції на них і створення умов для безпечного розвитку підприємства через ефективне управління економічною безпекою в рамках загальної системи управління суб'єктом господарювання. Тому створення необхідних умов для реалізації процесу управління економічною безпекою підприємства обумовлює необхідність розробки наукових основ. Отже, системного дослідження потребують теоретико-методологічні засади формування механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства як фундаментальної основи його розвитку в динамічному ринковому середовищі.

Проблематика зв'язку стратегічного управління з економічною безпекою вже довгий час гостро дискутується в науковій літературі. Окремі питання, пов'язані зі стратегічним управлінням економічною безпекою підприємства, розглядаються в наукових працях таких учених, як Артеменко Л. П. і Ярова Ю. О. [1], Запорожцева Л. А. і Шкварук М. А. [2], Лясковець О. В. [3], Мейта В. І. [4], Олексюк Т. В. [5], Репешко І. В. [6], Хаванова М. С. [7], Черевко О. В. [8] та ін.

Попри вагомий доробок названих науковців, зміна умов зовнішнього середовища, вплив

внутрішніх і зовнішніх чинників посилюють необхідність удосконалення методологічних підходів до формування ефективного постійно діючого механізму моніторингу та управління процесом зміцнення економічної безпеки підприємства в рамках здійснення стратегічної взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища, що робить обраний напрям наукового дослідження актуальним і перспективним.

Мета статті полягає у висвітленні теоретико-методологічних аспектів формування механізму стратегічного управління економічної безпеки підприємства.

У сучасних умовах господарювання підвищується зацікавленість науковців і підприємців до питань забезпечення економічної безпеки підприємства.

Проблема економічної безпеки отримала визнання на державному рівні в Законі України «Про Національну безпеку України» [9], згідно з яким «економічна безпека» входить до складу «національної безпеки України», а державна політика у сфері національної безпеки спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [9]. При цьому саме забезпечення економічної безпеки є основою суверенітету, конкурентоспроможності, обороноздатності країни тощо. Проблеми забезпечення економічної безпеки, своєю чергою, зумовлюють актуальність створення інститутів та механізмів її забезпечення на різних рівнях. У цьому дослідженні зосередимо увагу на питаннях забезпечення економічної безпеки на мікрорівні.

В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення терміна «економічна безпека підприємства», принципів, які визначають її сутність, що є основними факторами та критеріями безпеки підприємства тощо. Наприклад, Н. В. Бі-

лошкурська та М. В. Білошкурський [10] виділяють шість наукових підходів до розуміння даної дефініції: захисний, еволюційний, стратегічний, системний, синергетичний і гармонізаційний [10, с. 87]. Ляшенко О. М. у науковій праці [11] обґрунтовує визначення терміна «економічна безпека підприємства» з точки зору одинадцяти наукових підходів: стратегічного, ресурсно-функціонального, комплексного, ринкового, дедуктивного, системного, кримінального, силового, гармонізаційного, ієрархічного та узагальнюючого [11, с. 257]. При цьому найдосконалішим автор вважає узагальнюючий підхід [11, с. 262], тобто врахування та узагальнення провідних ідей більшості підходів. А. С. Гриценко [12] на основі групування визначень терміна «економічна безпека підприємства» виділяє десять наукових підходів: цільовий, правовий, інформаційний, ресурсно-функціональний, захисний, стійкісний, ітеративний, гармонізаційний, фінансовий, системний [12, с. 181]. О. О. Сосновська у науковому дослідженні [13] аналізує наявні сучасні дефініції економічної безпеки підприємства та систематизує їх у контексті шести наукових підходів: захисного, стійкісного, ресурсно-функціонального, конкурентного, гармонізаційного та комплементарного [13, с. 443].

Сьогодні, на нашу думку, всі наукові підходи до визначення сутності терміна «економічна безпека підприємства» можна згрупувати у три напрями (табл. 1).

Ряд вчених [1; 13–15 та ін.] визначають економічну безпеку як певний стан економічної системи, що має ресурси, зв'язки, стабільне функціонування, конкурентні переваги, але без посилення на загрози та захист від них (перший напрям наукових підходів). Це представники еволюційного, гармонізаційного, ресурсно-функціонального, ітеративного, конкурентного, комплексного, ринкового наукових підходів. Вони уникають вживання терміна «загрози» у визначенні економічної безпеки, скоріше економічна безпека визначається як стан підприємства, що може протистояти впливам зовнішнього середовища.

Другий напрям визначення «економічної безпеки підприємства» радше тяжіє до правової сфери, ніж економічної: економічна безпека як наявність загроз. Наукові підходи, які можна згрупувати в цьому напрямі: захисний, синергетичний, правовий, інформаційний, стійкісний, дедуктивний, кримінальний, силовий. Представ-

ники [16; 17 та ін.] цих наукових підходів виходять з того, що забезпечення економічної безпеки підприємства – це передусім захист від загроз і небезпек, тому аналізують вже не ресурсний потенціал підприємства, а самі загрози – за джерелом, природою виникнення, вірогідністю реалізації, можливістю прогнозування, наслідками тощо.

Щодо третього напряму наукових підходів (стратегічного, цільового, фінансового), то його представники [3; 18; 19 та ін.] вбачають економічну безпеку підприємства в ефективному стратегічному плануванні, системі індикаторів економічного розвитку, що в сукупності приведе до процвітання та збереження успішного іміджу.

Серед усіх наукових підходів є такий, що не потрапляє в жодний запропонований концептуальний напрям визначення терміна «економічна безпека підприємства». Це ієрархічний підхід, який виділяють деякі дослідники [11, с. 260; 20, с. 279].

Сутність ієрархічного підходу полягає в тому, що економічна безпека підприємства розглядається в ракурсі ієрархії як підсистема регіональної економічної безпеки, а також національної економічної безпеки. Як зазначає І. В. Репешко [6], поняття «економічна безпека держави», «економічна безпека регіону» та «економічна безпека підприємства» є взаємодоповнюючими.

Аналіз сучасних наукових поглядів на сутність дефініції «економічна безпека підприємства» дозволив виокремити два нові підходи: узагальнюючий і комплементарний.

Узагальнюючий підхід містить комбінацію багатьох ідей, що властиві різним науковим підходам, він дозволяє враховувати всі можливі аспекти, які стосуються діяльності підприємства.

До нових наукових підходів також відносять комплементарний підхід до тлумачення економічної безпеки підприємства. Згідно з ним економічна безпека являє собою міру економічної свободи підприємства, що досягається внаслідок керованого процесу взаємоузгодження економічних інтересів стейкхолдерів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства, який має на меті протистояння загрозам економічній безпеці підприємства та потребує необхідних для такого протистояння ресурсів [13, с. 446].

Таким чином, узагальнюючи наведену науковцями термінологію, «економічна безпека підприємства» – це такий стан рівня життєздатності суб'єкта господарювання, що одночасно га-

Основні напрями тлумачення терміна «економічна безпека підприємства»

Напря́м	Наукові підходи	Представники	Тлумачення терміна
Економічна безпека підприємства як стан системи	1. Еволюційний 2. Гармонізаційний 3. Ресурсно-функціональний 4. Ітеративний 5. Конкурентний 6. Комплексний 7. Ринковий	Артеменко Л. П., Ярова Ю. О. [1, с. 262]; Сосновська О. О. [13, с. 447]; Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева О. Б. [14]; Белокуров В. В. [15] та ін.	Вчені обґрунтовують економічну безпеку як певний стан економічної системи, що має ресурси, зв'язки, стабільне функціонування, конкурентні переваги, але без посилання на загрози та захист від них
Економічна безпека підприємства як наявність загроз	1. Захисний 2. Синергетичний 3. Правовий 4. Інформаційний 5. Стейкісний 6. Дедуктивний 7. Кримінальний 8. Силовий	Мельник О. О. [16, с. 102]; Соснін А. С., Пригунов П. Я. [17, с. 17] та ін.	Дослідники визначають сутність економічної безпеки, виходячи з наявності загроз функціонуванню підприємства
Економічна безпека підприємства як здійснення конкретних функцій	1. Стратегічний 2. Цільовий 3. Фінансовий	Лясковець О. В. [3]; Гапак Н. М., Дочинець І. В. [18, с. 70]; Шепелев С. В. [19, с. 157] та ін.	Науковці розглядають економічну безпеку з точки зору спроможності підприємства забезпечувати економічний розвиток, процвітання та добрий імідж

Джерело: систематизовано авторами на підставі [1; 3; 13–19].

рантує виконання місії та цілей підприємства та невід'ємними характеристиками якого є доступ до ресурсів і ринків, стан захищеності від зовнішніх і внутрішніх ризиків, рівень економічної ефективності функціонування, а також здатність підприємства до розвитку. При цьому дефініція «економічна безпека» повинна розглядатися в сукупності складових з утворенням конкретної системи на кожному підприємстві та створенням заходів, враховуючи індивідуальність певного суб'єкта господарювання. Отже, авторський науковий підхід до тлумачення терміна «економічна безпека підприємства» вважаємо узагальнюючим.

Створення системи безпеки підприємства та організація її успішного функціонування повинні ґрунтуватися на методологічних основах наукової теорії безпеки.

У літературі та в господарській практиці склалися різні розуміння поняття «система економічної безпеки суб'єктів господарювання». Найбільш повне, на нашу думку, трактування надає Коробчинський О. А. [21], який визначає систему управління економічною безпекою як комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактич-

них і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну й якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Оскільки функціонування підприємства потребує не лише його ефективної діяльності, але й гарантування безпеки, зокрема економічної, це дозволяє імплементувати основи забезпечення останньої в систему стратегічного управління.

В економічній літературі процес стратегічного управління економічною безпекою підприємства розглядають поряд зі стратегічним управлінням і стратегічним плануванням.

Важливою складовою частиною стратегічного управління системою економічної безпеки організації є стратегічне планування. Воно має бути спрямоване на визначення цілей і вироблення планів довгострокової та поточної діяльності системи економічної безпеки з протидії реальним і потенційним небезпекам і загрозам стабільної роботи та розвитку.

Стратегічне планування діяльності системи економічної безпеки включає в себе сукупність основоположних поглядів та ідей на розвиток системи економічної безпеки підприємства з урахуванням можливої трансформації існуючих та появи нових небезпек і загроз для його діяль-

ності та економічної безпеки в найближчій та віддаленій перспективах [20].

Важливим елементом системи економічної безпеки підприємства є механізм її управління, за допомогою якого забезпечується досягнення цілей безпеки та вирішення поставлених завдань.

Для ефективного забезпечення економічної безпеки підприємства потрібне використання системного та комплексного підходів, які визначають необхідність формування механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства, котрий представляє собою сукупність спрямованих дій для досягнення поставлених цілей підприємства за допомогою створення сприятливих умов для ефективного використання ресурсів.

Механізм стратегічного управління економічною безпекою підприємства повинен ґрунтуватися на таких принципах (рис. 1):

- ✦ принцип взаємодії (управління економічною безпекою потребує взаємодії всіх гілок влади та керівництва підприємства);
- ✦ принцип економічної доцільності;
- ✦ принцип контролю (на підприємстві має бути постійний контроль за виконанням прийнятих рішень з боку керівництва).

Чітке дотримання цих принципів сприятиме підвищенню ефективності роботи системи управління економічною безпекою підприємства.

Наступним кроком при формуванні механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства має стати постановка завдань, які сприятимуть досягненню поставлених цілей стратегічного управління.

Для цього можна скористатися методом дерева цілей, який допоможе графічно відобразити підпорядкованість і взаємозв'язок усіх елементів.

Відповідно до природи факторів управління треба також обрати методи впливу на їх стан,

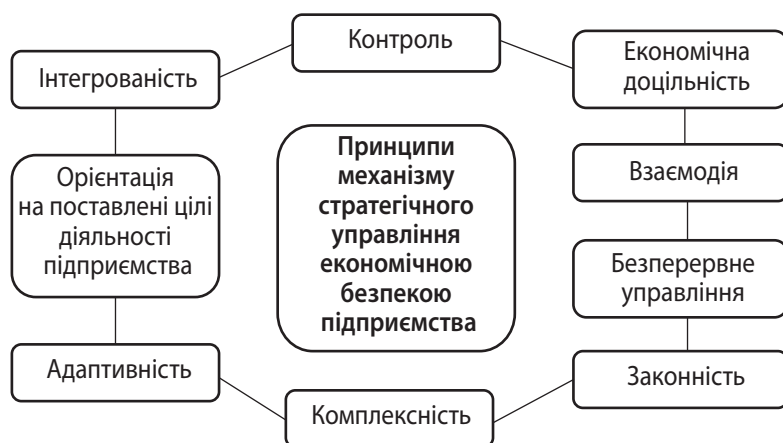


Рис. 1. Принципи механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства

Джерело: авторська розробка.

- ✦ інтегрованість із загальною системою менеджменту;
- ✦ орієнтація на поставлені цілі діяльності підприємства;
- ✦ адаптивність механізму до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища;
- ✦ комплексність (сформований механізм повинен передбачати створення єдиної системи управління);
- ✦ законність;
- ✦ принцип безперервного управління (постійна конкретизація та коригування прийнятої політики управління економічною безпекою);

а також сукупність потрібних ресурсів, за допомогою яких можна організувати управляючий вплив на стан відповідних факторів управління. Ефективний регулюючий вплив передбачає використання різноманітних адміністративно-правових та організаційно-економічних методів. Основними ресурсами в рамках даного механізму є кадри, фінанси, виробничі потужності, інформація.

Слід підкреслити, що особливості економічної безпеки підприємницької діяльності як об'єкта управління визначають специфічну структуру механізму управління відносно інших можливих механізмів управління.

Методологія забезпечення стратегічної економічної безпеки ґрунтується на положенні, що внутрішні загрози економічній безпеці підприємства проявляються лише за детермінантами мікрорівня, а зовнішні загрози – за детермінантами як мікро-, так і мезо- та макрорівнів економічної безпеки підприємства.

Отже, з метою систематизації загроз стратегічній економічній безпеці підприємства дослідженню підлягає угруповання загроз економічної безпеки не за джерелами виникнення, а за ключовими детермінантами (так званими функціональними складовими), що з методичної точки зору доцільніше в силу складності практичного застосування традиційної класифікації з метою забезпечення стратегічної економічної безпеки підприємства, оскільки, поперше, їх вплив може бути як позитивним (що підвищує рівень економічної безпеки), так і негативним (як загрози); по-друге, різна і сила їх впливу, що вимагає розробки методики їх оцінки та подальшого включення в механізм загальної комплексної оцінки рівня стратегічної економічної безпеки підприємства [2].

Стратегія управління економічною безпекою підприємства повинна розроблятися з урахуванням реально існуючих і потенційно можливих небезпек і загроз для його діяльності, а також специфіки діяльності й особливостей самого підприємства, існуючих у нього можливостей і прагнення створити систему економічної безпеки певного рівня. Рівень системи стратегічного управління економічної безпеки визначається керівниками (власниками) підприємства [20].

У зв'язку з цим вважаємо, що стратегічне управління економічною безпекою підприємства – це обґрунтована система послідовних дій і заходів власників підприємства, орієнтованих на досягнення поставленої мети, та спосіб досягнення встановлених цілей забезпечення економічної безпеки з урахуванням тенденції зміни її рівня. Мета формування та реалізації цієї стратегії – досягнення такого рівня економічної безпеки, який здатний забезпечити сталий, стабільний і динамічний розвиток підприємства в перспективі.

Під механізмом стратегічного управління економічною безпекою підприємства будемо тоді розуміти реалізацію етапів як сукупності послідовних заходів у сфері управлінських рішень підприємства для оптимального використання існуючого потенціалу, з використанням

процедур, які необхідні для побудови як образу майбутнього підприємства, так і програми переходу до нього з поточного стану. Запропоновану структуру механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства наведено на *рис. 2*.

Такий механізм є невід'ємною частиною системи економічної безпеки підприємства, що:

- ✦ базується на певних принципах, функціях і завданнях;
- ✦ передбачає використання системної сукупності конкретних заходів реалізації поставлених завдань, які необхідно використовувати не розрізнено, а у поєднанні, комплексно й оперативно.

Таким чином, усі функції, взаємозв'язки та відношення певних елементів повинні бути взаємоузгодженими в рамках механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства, виходячи з головної мети механізму – забезпечення економічної безпеки в межах загальної системи – підприємницької діяльності. Тому до складу вищезазначеного механізму можна додати окремі підсистеми впливу на конкретні складові системи. При цьому механізм повинен мати можливість реагувати на зміни умов зовнішнього середовища, тобто повинен бути адаптивним.

ВИСНОВКИ

Економічна безпека підприємства, як фактор ефективного управління ним, є об'єктом стратегічного управління. Задля якісного забезпечення економічної безпеки підприємства авторами запропоновано методологічний підхід до формування механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства, який надає конкурентні переваги для досягнення поставлених цілей його діяльності. Наукова новизна проведеного дослідження полягає у з'ясуванні етапів формування такого механізму та його складових елементів, основа яких ґрунтується на системному визначенні та використанні принципів, функцій і завдань стратегічного управління економічною безпекою підприємства, що дає можливість суб'єкту господарювання не тільки зорієнтуватися на довгостроковий результат, а й поєднати ринкову саморегуляцію з регіональним та/або державним управлінням. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані при прийнятті управлінських рішень та розробці за-

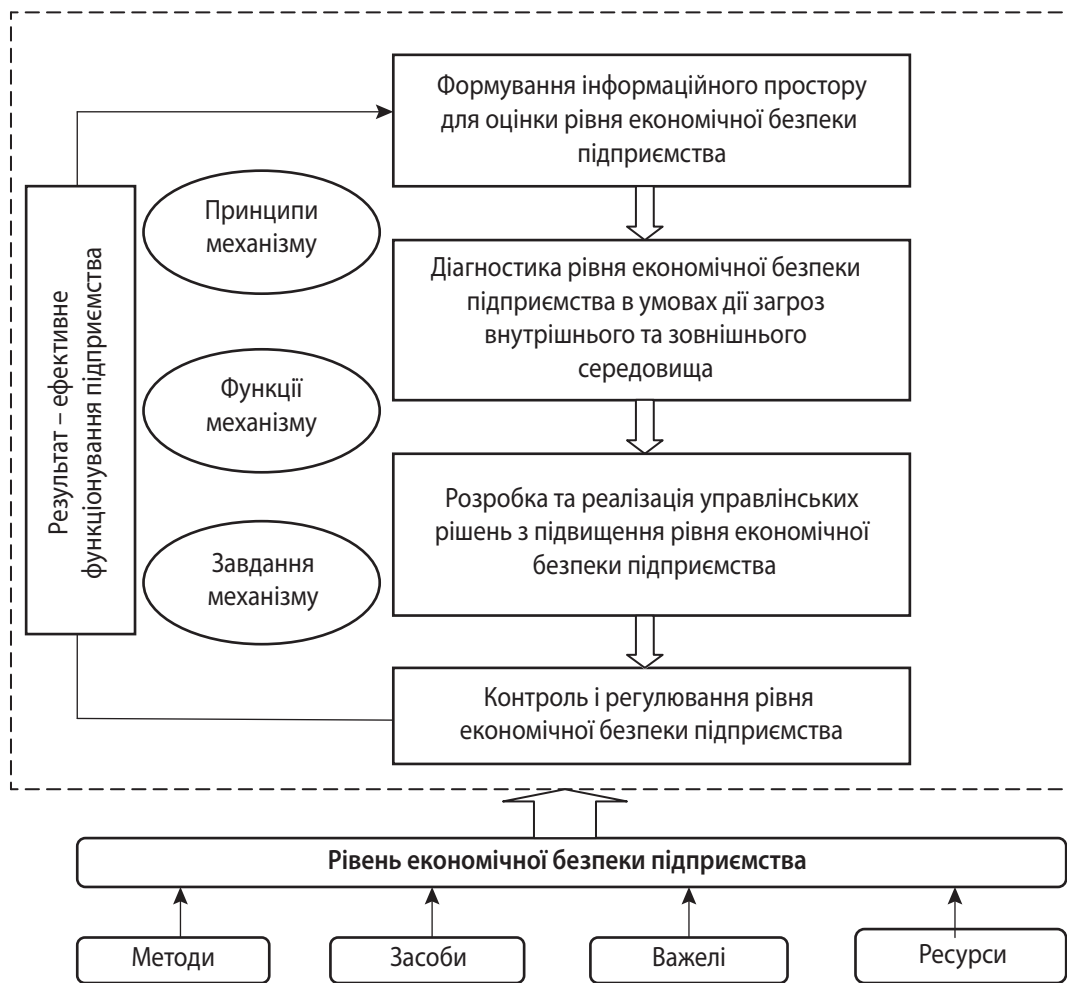


Рис. 2. Структура механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємств

Джерело: систематизовано авторами на основі [4; 5; 7].

ходів з метою забезпечення економічної безпеки будь-якого підприємства.

Перспективою подальших досліджень є дослідження прикладних аспектів застосування механізму стратегічного управління економічною безпекою підприємства в конкретних галузях промисловості з використанням особливостей і напрямів їх розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Артеменко Л. П., Ярова Ю. О. Механізм управління економічною безпекою підприємства в умовах кризи // Соціально-економічний розвиток: роль інформації та нових технологій : монографія / за заг. ред. В. Дучмала, Т. Несторенко, Т. Покуси. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2016. С. 253–263.
2. Запорожцева Л. А., Шкварук М. А. Обеспечение стратегической экономической безопасности как основа развития предприятия. *Научный альманах*. 2016. № 3-1. С. 126–129.
3. Лясковец О. В. Механізм розвитку економічної безпеки підприємств машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Запоріжжя, 2018. 22 с.
4. Мейта В. І. Формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємницької діяльності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 27. С. 15–19. URL: <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2014/n27/5.pdf>
5. Олексюк Т. В. Механізм інтегрованих складових стратегії управління фінансовою безпекою підприємств машинобудування. *Вісник ОНУ ім. Мечникова*. 2015. Т. 20. Вип. 3. С. 118–123. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2015_20_3/29.pdf
6. Репешко І. В. Стратегія розвитку економічної безпеки підприємств машинобудування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2009. 20 с.
7. Хаванова М. С. Фінансова стратегія та управління економічною безпекою автомобілебудівних корпорацій. *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1. С. 479–484.
8. Черевко О. В. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Ефек-*

- тивна економіка. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3302>
9. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
 10. Білошкурська Н. В., Білошкурський М. В. Теоретичні аспекти економічної безпеки підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2. С. 85–89.
 11. Ляшенко О. М. Аналітичний огляд сучасних підходів до визначення сутності економічної безпеки підприємства. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 1. С. 254–263.
 12. Гриценко А. С. Підходи до визначення теоретичного змісту економічної безпеки підприємства. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2016. Вип. 32. С. 180–189.
 13. Сосновська О. О. Поняття економічної безпеки підприємства в контексті різних методологічних підходів. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 443–448. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-3_0-pages-443_448.pdf
 14. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. М.: Инфра-М, 2017. 512 с.
 15. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия. URL: <http://www.safetyfactor.ru>
 16. Мельник О. О. Система загроз економічної безпеки підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2011. № 25. С. 97–103. URL: https://www.kpi.kharkov.ua/archive/наукова_періодика/vestnik/Tekhnichnij%20прогрес%29та%20ефективність%20виробництва/2011/25/Melnik.pdf
 17. Соснин А. С., Прыгунов П. Я. Менеджмент безопасности предпринимательства : учеб. пособие. Киев : Издательство Европейского университета, 2004. 357 с.
 18. Гапак Н. М., Дочинець І. В. Суть та еволюція поняття «економічна безпека підприємства». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 2. С. 68–73. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/43/43_15.pdf
 19. Шепелев С. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и система. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2014. № 26. Ч. 1. С. 151–160.
 20. Захаров О. І. Стратегія економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Вип. 2. С. 272–282.
 21. Коробчинський О. Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 4. С. 41–45. URL: <http://masters.donntu.org/2011/iem/kuzenkova/library/statya4.htm>

REFERENCES

- Artemenko, L. P., and Yarova, Yu. O. "Mekhanizm upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v umovakh kryzy" [The Mechanism of Management of Economic Security of the Enterprise in the Conditions of Crisis]. In *Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok: rol informatsii ta novykh tekhnolohii*, 253–263. Berdiansk: Vydavets Tkachuk O. V., 2016.
- Belokurov, V. V. "Struktura funktsionalnykh sostavlyayushchikh ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya" [The Structure of the Functional Components of the Economic Security of the Enterprise]. <http://www.safetyfactor.ru>
- Biloshkurska, N. V., and Biloshkurskyi, M. V. "Teoretychni aspekty ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv" [Theoretical Aspects of Economic Security of Enterprises]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (2013): 85–89.
- Cherevko, O. V. "Stratehichne upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva" [Strategic Management of Financial and Economic Security Company]. *Efektynva ekonomika*. 2014. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3302>
- Hapak, N. M., and Dochynets, I. V. "Sut ta evoliutsiia poniattia «ekonomichna bezpeka pidpriemstva»" [The Essence and Evolution of the Concept of "Economic Security of the Enterprise"]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*. 2014. http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/43/43_15.pdf
- Hrytsenko, A. S. "Pidkhody do vyznachennia teoretychnoho zmistu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Approaches to Definition of Theoretical Content of Business Organisation Economic Security]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, no. 32 (2016): 180–189.
- Khavanova, M. S. "Finansova stratehiia ta upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu avtomobilebudivnykh korporatsii" [Financial Strategy and Automobile Companies Economic Security Management]. *Ekonomichnyi nobelivskiy visnyk*, no. 1 (2014): 479–484.
- Korobchynskiy, O. L. "Metodyka formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [System Formation Methodics for Enterprise Economic Security]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2009. <http://masters.donntu.org/2011/iem/kuzenkova/library/statya4.htm>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
- Liashenko, O. M. "Analitichnyi ohliad suchasnykh pidkhodiv do vyznachennia sutnosti ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [Analytical Review of Modern Approaches to the Definition of Economic Security]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, no. 1 (2014): 254–263.
- Liaskovets, O. V. "Mekhanizm rozvytku ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv mashynobuduvannia" [The Mechanism of Development of Economic Security

- of Machine-building Enterprises]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.04, 2018.
- Meita, V. I. "Formuvannya orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemnytskoi diialnosti" [Forming of the Organizational and Economic Mechanism of Economic Security Management of Business Activity]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Seriya «Ekonomika». 2014. <https://ecj.oa.edu.ua/articles/2014/n27/5.pdf>
- Melnyk, O. O. "Systema zahroz ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [The System of Threats to the Economic Security of the Enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut»*. 2011. https://www.kpi.kharkov.ua/archive/наукова_періодика/vestnik/Технічний%20прогрес%29та%20ефективність%20виробництва/2011/25/Melnik.pdf
- Oleksiuk, T. V. "Mekhanizm intehrovanykh skladovykh stratehii upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv mashynobuduvannia" [Mechanism of Strategy Management Financial Security of Engineer Enterprise]. *Visnyk ONU im. Mechnykova*. 2015. http://visnyk-onu.od.ua/journal/2015_20_3/29.pdf
- Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, Ye. B. *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar* [Modern Economic Dictionary]. Moscow: Infra-M, 2017.
- Repeshko, I. V. "Stratehiia rozvytku ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv mashynobuduvannia" [Strategy for the Development of Economic Security of Machine-building Enterprises]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.00.04, 2009.
- Shepelev, S. V. "Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya: sushchnost i sistema" [Economic Security of Enterprise: Essence and System]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo*, vol. 1, no. 26 (2014): 151-160.
- Sosnin, A. S., and Prygunov, P. Ya. *Menedzhment bezopasnosti predprinimatelstva* [Business Security Management]. Kyiv: Izdatelstvo Yevropeyskogo universiteta, 2004.
- Sosnovska, O. O. "Poniattia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v konteksti riznykh metodolohichnykh pidkhodiv" [The Concept of Economic Security of Enterprise in the Context of Different Methodological Approaches]. *Biznes Inform*. 2018. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-3_0-pages-443_448.pdf
- Zakharov, O. I. "Stratehiia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva" [The Strategy of Economic Security of Enterprise]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, no. 2 (2012): 272-282.
- Zaporozhtseva, L. A., and Shkvaruk, M. A. "Obespecheniye strategicheskoy ekonomicheskoy bezopasnosti kak osnova razvitiya predpriyatiya" [Providing Strategic Economic Security as the Basis for Enterprise Development]. *Nauchnyy almanakh*, no. 3-1 (2016): 126-129.